ROZSUDOK SÚDNEHO DVORA (tretia komora)

z 2. apríla 2009 *

Vo veci C-523/07,

ktorej predmetom je návrh na začatie prejudiciálneho konania podľa článkov 68 ES a 234 ES, podaný rozhodnutím Korkein hallinto-oikeus (Fínsko) z 19. novembra 2007 a doručený Súdnemu dvoru v ten istý deň, ktorý súvisí s konaním začatým na návrh:

A,

SÚDNY DVOR (tretia komora),

v zložení: predseda tretej komory A. Rosas, sudcovia A. Ó Caoimh, J. N. Cunha Rodrigues (spravodajca), U. Lõhmus a P. Lindh,

generálna advokátka: J. Kokott,
tajomník: C. Strömholm, referentka,

so zreteľom na písomnú časť konania a po pojednávaní z 22. októbra 2008,

* Jazyk konania: fínčina.

so zreteľom na pripomienky, ktoré predložili:

— fínska vláda, v zastúpení: J. Heliskoski a A. Guimaraes-Purokoski, splnomocnení zástupcovia,

— nemecká vláda, v zastúpení: M. Lumma a J. Kemper, splnomocnení zástupcovia,

— grécka vláda, v zastúpení: T. Papadopoulou, splnomocnená zástupkyňa,

— talianska vláda, v zastúpení: R. Adam, splnomocnený zástupca, za právnej pomoci W. Ferrante, avvocato dello Stato,

— vláda Spojeného kráľovstva, v zastúpení: V. Jackson, splnomocnená zástupkyňa, za právnej pomoci C. Howard, QC,

— Komisia Európskych spoločenstiev, v zastúpení: P. Aalto a V. Joris, splnomocnení zástupcovia,

po vypočutí návrhov generálnej advokátky na pojednávaní 29. januára 2009,

vyhlásil tento

Rozsudok

1 Návrh na začatie prejudiciálneho konania sa týka výkladu nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000 (Ú. v. EÚ L 338. s. 1; Mim. vyd. 019/006, s. 243, ďalej len „nariadenie“).

2 Tento návrh bol podaný v rámci konania začatého na návrh pani A, matky detí C, D a E, ktorý smeroval proti rozhodnutiu Kuopion hallinto-oikeus [správny súd v Kuopio (Fínsko)], ktorým bolo potvrdené rozhodnutie perusturvalautakunta (výbor na zabezpečenie základných sociálnych práv, ďalej len „garančný výbor“) a o okamžitom prevzatí detí do starostlivosti a ich umiestnení v detskom domove.

Právny rámec

Právo Spoločenstva

3 Odôvodnenia č. 12 a 13 nariadenia znejú:

„12. Kritériá právomoci vo veciach rodičovských práv a povinností, upravené týmto nariadením, sú tvorené tak, aby zodpovedali najlepšiemu záujmu dieťaťa, najmä kritériu blízkosti. To znamená, že právomoc by mal mať v prvom rade členský štát obvyklého pobytu dieťaťa, s výnimkou určitých prípadov zmeny pobytu dieťaťa alebo v dôsledku dohody medzi nositeľmi rodičovských práv a povinností.

13. Toto nariadenie umožňuje v záujme dieťaťa, ako výnimku a za určitých podmienok, aby súd, ktorý má právomoc, postúpil vec súdu iného členského štátu, ak je tento súd vhodnejšie umiestnený na to, aby konal vo veci. …“

4 Článok 1 ods. 1 nariadenia stanovuje:

„Toto nariadenie sa uplatňuje bez ohľadu na povahu súdu v občianskych veciach, ktoré sa vzťahujú na:

…

b) nadobúdanie, výkon, prenesenie, obmedzenie alebo odňatie rodičovských práv a povinností.“

5 Článok 8 ods. 1 nariadenia stanovuje:

„Súdy členského štátu majú právomoc vo veciach rodičovských práv a povinností k dieťaťu, ktoré má obvyklý pobyt v tomto členskom štáte v čase začatia konania.“

6 Článok 13 ods. 1 uvedeného nariadenia znie:

„Ak nemožno určiť obvyklý pobyt dieťaťa a právomoc nemožno založiť podľa článku 12, právomoc majú súdy členského štátu, v ktorom sa dieťa nachádza.“

7 Článok 15 ods. 1 nariadenia stanovuje:

„Vo výnimočných prípadoch, ak sa súdy členského štátu, ktoré majú právomoc vo veci samej, domnievajú, že súd iného členského štátu, vo vzťahu ku ktorému má dieťa osobitnú väzbu, je vhodnejšie umiestnený na prejednanie veci alebo jej špecifickej časti, a ak je to v najlepšom záujme dieťaťa, môžu:

a) prerušiť konanie vo veci alebo jej časti a vyzvať účastníkov, aby podali svoj návrh na súd tohto iného členského štátu podľa odseku 4; alebo

b) požiadali [požiadať — *neoficiálny preklad*] súd iného členského štátu, aby prevzal právomoc podľa odseku 5.“

8 Podľa článku 17 tohto nariadenia:

„Ak sa začalo konanie na súde členského štátu vo veci, v ktorej podľa tohto nariadenia nemá právomoc konať, a ktorá patrí podľa tohto nariadenia do právomoci súdu iného členského štátu, súd aj bez návrhu vyhlási, že nemá právomoc.“

9 Článok 20 ods. 1 uvedeného nariadenia stanovuje:

"V naliehavých prípadoch nebránia ustanovenia tohto nariadenia súdom členského štátu prijať predbežné opatrenia, vrátane ochranných opatrení, s ohľadom na osoby alebo majetok v tomto štáte, ktoré sú dostupné podľa práva tohto členského štátu, aj keby podľa tohto nariadenia mal právomoc rozhodovať vo veci samej súd iného členského štátu."

10 V článku 53 nariadenia sa uvádza:

„Každý členský štát určí jeden alebo niekoľko ústredných orgánov na pomoc pri uplatňovaní tohto nariadenia a vymedzí ich územnú alebo funkčnú právomoc. Ak členský štát určil niekoľko ústredných orgánov, písomný styk sa uskutočňuje priamo s príslušným ústredným orgánom. Ak sa podanie zašle neprísluš nému ústrednému orgánu, tento postúpi podanie príslušnému ústrednému orgánu a informuje o tom odosielateľa."

11 Článok 55 nariadenia okrem iného stanovuje:

„Ústredné orgány na žiadosť ústredného orgánu iného členského štátu alebo nositeľa rodičovských práv a povinností spolupracujú v jednotlivých prípadoch na dosiahnutie cieľov tohto nariadenia. Na tento účel prijmú všetky potrebné kroky, priamo alebo

prostredníctvom verejných orgánov alebo iných inštitúcií, v súlade s právnymi predpismi tohto členského štátu, ktoré sa týkajú ochrany osobných údajov, na:

a) zhromažďovanie a výmenu informácií:

i) o situácii dieťaťa;

ii) o všetkých začatých konaniach; alebo

iii) o prijatých rozhodnutiach, ktoré sa týkajú dieťaťa;

…

c) uľahčenie komunikácie medzi súdmi, najmä pri uplatňovaní článku 11 ods. 6 a ods. 7 a článku 15;

…“

Vnútroštátna legislatíva

12 Podľa článku 15 ods. 1 zákona o sociálnej pomoci [sosiaalihuoltolaki (710/1982), ďalej len „zákon č. 710/1982“], v znení účinnom v čase skutkových okolností vo veci samej, obec musí v naliehavom prípade, alebo ak si to vyžadujú okolnosti, zabezpečiť pre osoby, ktoré sa nachádzajú na jej území, nemajú v nej však bydlisko, starostlivosť v zariadeniach sociálnej ochrany a iné sociálne služby.

13 V zmysle článku 16 zákona o ochrane detí [lastensuojelulaki (683/1983), ďalej len „zákon 683/1983“] v znení účinnom v čase skutkových okolností vo veci samej musí obecný orgán sociálnej ochrany prijať okamžité opatrenia pomoci, ak podmienky, v ktorých dieťa alebo dospievajúci vyrastá, ohrozujú alebo nezabezpečujú jeho zdravie alebo vývoj.

Spor vo veci samej a prejudiciálne otázky

14 V decembri 2001 sa deti C, D a E usadili v Švédsku, pričom ich sprevádzala ich matka pani A, ako aj ich nevlastný otec pán F. Predtým boli D a E prevzaté do starostlivosti mestom X vo Fínsku. Prevzatie do starostlivosti bolo odôvodnené násilím zo strany nevlastného otca, neskôr bolo pozastavené. V lete 2005 táto rodina opustila Švédsko, aby strávila prázdniny vo Fínsku. Zostala na fínskom území a prebývala v obytných prívesoch v rôznych kempingoch, pričom deti nechodili do školy. Dňa 30. októbra 2005 rodina požiadala sociálnu službu v meste Y o ubytovanie (Fínsko).

15 Rozhodnutiami garančného výboru zo 16. novembra 2005, prijatými na základe zákona č. 683/1983, boli deti C, D a E okamžite prevzaté do starostlivosti vo Fínsku a boli umiestnené do pestúnskej starostlivosti z dôvodu, že boli opustené.

16 Pani A a pán F požiadali o zrušenie rozhodnutí týkajúcich sa tohto okamžitého prevzatia do starostlivosti.

17 Rozhodnutím z 15. decembra 2005 garančný výbor zamietol tento návrh na zrušenie rozhodnutí a v zmysle § 16 zákona č. 683/1983 prevzal deti C, D a E do svojej starostlivosti a nariadil ich umiestnenie do detského domova.

18 Pani A podala žalobu na Kuopion hallinto-oikeus, v ktorej žiadala zrušenie týchto rozhodnutí a vrátenie detí do jej starostlivosti. Pani A konkrétne tvrdila, že keď s pánom F opustila Švédsko v polovici novembra 2005, deti zostali vo Fínsku u sestry nevlastného otca. Uvedený súd rozhodnutím z 25. októbra 2006 žalobu zamietol a potvrdil napadnuté rozhodnutia. Svoje rozhodnutie odôvodnil poukazujúc na skutočnosť, že podľa článku 15 ods. 1 zákona č. 710/1982 garančný výbor zasiahla v rámci svojich právomocí. Uvedený súd ďalej doplnil, že životné podmienky dotknutých detí vážne ohrozovali ich psychický a fyzický stav, ako aj ich vývoj. Ich prevzatie do starostlivosti a umiestnenie im umožnilo získať potrebnú psychiatrickú starostlivosť, navštevovať školu, a poskytlo im bezpečné a stabilné prostredie.

19 Pani A sa proti tomuto rozhodnutiu odvolala na Korkein hallinto-oikeus (najvyšší správny súd), pričom tvrdila nedostatok právomoci fínskych orgánov. V tejto súvislosti pani A uviedla, že deti C, D a E sú od 2. apríla 2007 švédskymi štátnymi príslušníkmi a vo Švédsku majú už dávno trvalý pobyt. Vec by preto mala patriť do právomoci švédskych súdov.

20 Keďže sa Korkein hallinto-oikeus domnieval, že na rozhodnutie prejednávaného sporu potrebuje výklad nariadenia, rozhodol prerušiť konanie a položiť Súdnemu dvoru tieto prejudiciálne otázky:

„1. a) Použije sa nariadenie… na výkon takého rozhodnutia, o aké ide vo veci samej, vo všetkých jeho častiach, ak toto rozhodnutie o okamžitom prevzatí dieťaťa do starostlivosti a jeho umiestnení mimo vlastnej rodiny je prijaté formou jediného rozhodnutia v rámci pravidiel verejného práva na ochranu detí;

b) alebo je nariadenie vzhľadom na svoj článok 1 ods. 2 písm. d) použiteľné len na časť rozhodnutia, ktorá sa týka umiestnenia mimo vlastnej rodiny?

2. Ako sa má v práve Spoločenstva vykladať pojem ‚obvyklý pobyt' uvedený v článku 8 ods. 1 v spojení s článkom 13 ods. 1 nariadenia, najmä ak sa trvalé bydlisko dieťaťa nachádza v jednom členskom štáte, ale dieťa býva v inom členskom štáte, v ktorom vedie kočovný život?

3. a) Za predpokladu, že obvyklý pobyt dieťaťa nie je v tomto inom členskom štáte, za akých podmienok možno v tomto členskom štáte vykonať okamžité ochranné opatrenie (prevzatie do starostlivosti) podľa článku 20 ods. 1 nariadenia?

b) Sú ochrannými opatreniami v zmysle článku 20 ods. 1 nariadenia len také opatrenia, ktoré môžu byť nariadené podľa vnútroštátneho práva a sú ustanovenia vnútroštátneho práva týkajúce sa týchto opatrení záväzné v prípade uplatnenia tohto článku?

c) Musí sa po nariadení ochranného opatrenia vec *ex offo* postúpiť súdu príslušného členského štátu?

4. V prípade, že súd členského štátu nemá žiadnu právomoc, treba žalobu zamietnuť ako neprípustnú alebo sa musí vec postúpiť súdu iného členského štátu?“

O prejudiciálnych otázkach

O prvej otázke

21 Táto otázka je v podstate zameraná na to, či sa má článok 1 ods. 1 nariadenia č. 2201/2003 vykladať v tom zmysle, že sa na jednej strane uplatní na rozhodnutie prijaté formou jediného rozhodnutia, ktorým sa nariadilo okamžité prevzatie dieťaťa do starostlivosti a jeho umiestnenie mimo vlastnej rodiny, a na druhej strane, či toto rozhodnutie patrí pod pojem „občianske veci“ v zmysle tohto ustanovenia, hoci bolo prijaté v rámci predpisov verejného práva týkajúcich sa ochrany detí.

22 Táto otázka bola položená tým istým vnútroštátnym súdom, opiera sa o rovnaké odôvodnenie a je formulovaná úplne rovnako ako otázka, ktorá viedla k vydaniu rozsudku z 27. novembra 2007, C (C-435/06, Zb. s. I-10141). Za týchto podmienok si vyžaduje rovnakú odpoveď, aká bola poskytnutá na prvú otázku v už citovanom rozsudku C.

23 Podľa ustanovení článku 2 bodu 7 nariadenia rodičovské práva a povinnosti zahŕňajú všetky práva a povinnosti týkajúce sa osoby alebo majetku dieťaťa, ktoré nadobudla fyzická osoba alebo právnická osoba rozsudkom, zo zákona alebo na základe dohody, ktorá má právne účinky.

24 Podľa článku 1 ods. 2 písm. d) nariadenia umiestnenie dieťaťa do pestúnskej starostlivosti alebo do zariadenia starostlivosti o dieťa patrí medzi otázky, ktoré sa týkajúc rodičovských práv a povinností.

25 Navyše z piateho odôvodnenia nariadenia vyplýva, že s cieľom zabezpečiť rovnosť všetkých detí sa toto nariadenie vzťahuje na všetky rozhodnutia o rodičovských právach a povinnostiach vrátane opatrení na ochranu dieťaťa.

26 Rozhodnutie o prevzatí dieťaťa do starostlivosti, akým je predmetné rozhodnutie vo veci samej, patrí svojou povahou do rámca činnosti verejných orgánov, ktorej cieľom je slúžiť potrebám ochrany a pomoci maloletým.

27 Pojem „občianske veci“ musí byť teda vykladaný v tom zmysle, že môže zahŕňať aj opatrenia, ktoré z pohľadu práva niektorého členského štátu patria do verejného práva.

28 Tento výklad je ďalej potvrdený odôvodnením č. 10 nariadenia, podľa ktorého sa toto nariadenie nemá vzťahovať na „verejné opatrenia všeobecnej povahy, na záležitosti [všeobecné opatrenia verejného práva v oblasti — *neoficiálny preklad*] vzdelávania alebo zdravia“. Toto vylúčenie potvrdzuje, že zákonodarca Spoločenstva nezamýšľal vylúčiť všetky opatrenia patriace do verejného práva z pôsobnosti uvedeného nariadenia.

29 Na prvú otázku je teda potrebné odpovedať, že článok 1 ods. 1 nariadenia sa má vykladať tak, že pojem „občianske veci“ v zmysle tohto ustanovenia sa vzťahuje aj na rozhodnutie, ktorým sa nariaďuje okamžité prevzatie dieťaťa do starostlivosti a jeho umiestnenie mimo vlastnej rodiny, ak bolo toto rozhodnutie prijaté v rámci predpisov verejného práva týkajúcich sa ochrany detí.

O druhej otázke

30 V druhej otázke sa vnútroštátny súd pýta, ako treba vykladať pojem „obvyklý pobyt“ v zmysle článku 8 ods. 1 nariadenia, najmä v situácii, keď má dieťa trvalý pobyt v jednom členskom štáte, ale zdržiava sa v druhom členskom štáte, v ktorom vedie kočovný život.

31 Článok 8 ods. 1 nariadenia zakotvuje zásadu, že právomoc súdov členského štátu v oblasti rodičovských práv a povinností sa určuje podľa miesta obvyklého pobytu dieťaťa v čase začatia konania, obsah tohto pojmu však nevymedzuje.

32 Podľa článku 13 ods. 1 nariadenia, ak nemožno určiť obvyklý pobyt dieťaťa, právomoc majú súdy členského štátu, v ktorom sa dieťa nachádza.

33 Takže len čisto fyzická prítomnosť dieťaťa v členskom štáte, ako subsidiárne pravidlo určenia právomoci vo vzťahu k pravidlu stanovenému v článku 8 nariadenia, nemôže stačiť na určenie obvyklého pobytu dieťaťa.

34 Podľa ustálenej judikatúry z potreby jednotného uplatňovania práva Spoločenstva a zo zásady rovnosti vyplýva, že znenie ustanovenia práva Spoločenstva, ktoré neobsahuje žiadny výslovný odkaz na právo členských štátov s cieľom určiť jeho zmysel a rozsah pôsobnosti, si v zásade vyžaduje autonómny a jednotný výklad v celom Spoločenstve, ktorý musí zohľadňovať kontext ustanovenia a cieľ sledovaný príslušnou právnou úpravou (pozri najmä rozsudky z 18. januára 1984, Ekro, 327/82, Zb. s. 107, bod 11, a zo 6. marca 2008, Nordania Finans et BG Factoring, C-98/07, Zb. s. I-1281, bod 17).

35 Keďže článok 8 ods. 1 nariadenia neobsahuje nijaký výslovný odkaz na právo členských štátov s cieľom určiť zmysel a rozsah pojmu „obvyklý pobyt“, toto určenie sa musí vykonať s ohľadom na kontext ustanovení nariadenia a jeho cieľ, najmä ten, ktorý vyplýva z jeho odôvodnenia č. 12, podľa ktorého ním stanovené kritériá právomoci sú konštruované tak, aby zodpovedali najlepšiemu záujmu dieťaťa, a najmä kritériu blízkosti.

36 Judikatúru Súdneho dvora týkajúca sa pojmu obvyklého pobytu v iných oblastiach práva Európskej únie (pozri najmä rozsudky z 15 september, 1994, Magdalena

Fernández/Komisia, C-452/93 P, Zb. s. I-4295, bod 22 z 11. novembra 2004, Adanez-Vega, C-372/02, Zb. s. I-10761, bod 37, a zo 17. júla 2008, Kozlowski, C-66/08, Zb. s. I-6041), nemožno priamo aplikovať v rámci zisťovania obvyklého pobytu dieťaťa v zmysle článku 8 ods. 1 nariadenia.

37 „Obvyklý pobyt“ dieťaťa v zmysle článku 8 ods. 1 nariadenia musí byť určený na základe súhrnu osobitných skutkových okolností každého jednotlivého prípadu.

38 Okrem fyzickej prítomnosti dieťaťa v členskom štáte musia byť zohľadnené ďalšie faktory, z ktorých je možné vyvodiť, že táto prítomnosť vôbec nemá dočasný alebo príležitostný charakter a že pobyt dieťaťa odzrkadľuje istú mieru začlenenia do sociálneho a rodinného prostredia.

39 Do úvahy treba vziať najmä trvanie, pravidelnosť, podmienky a dôvody pobytu na území členského štátu a presťahovanie rodiny do tohto štátu, štátnu príslušnosť dieťaťa, miesto a podmienky školskej dochádzky, jazykové znalosti a rodinné a sociálne väzby dieťaťa v danom štáte.

40 Ako generálna advokátka zdôraznila v bode 44 svojich návrhov, zámer rodičov usadiť sa s dieťaťom v inom členskom štáte, ktorý sa prejaví určitými hmatateľnými krokmi, ako sú kúpa alebo nájom bytu v hostiteľskom štáte, môže byť ukazovateľom zmeny obvyklého pobytu. Iným ukazovateľom môže byť podanie žiadosti o pridelenie sociálneho ubytovania na príslušných orgánoch uvedeného štátu.

41 Naopak skutočnosť, že deti sa zdržiavajú v členskom štáte, kde počas krátkeho obdobia vedú kočovný život, môže nasvedčovať tomu, že deti v tomto štáte nemajú obvyklý pobyt.

42 Vnútroštátnemu súdu prislúcha, aby vo svetle kritérií uvedených v bodoch 38 až 41 tohto rozsudku a na základe celkového posúdenia určil miesto obvyklého pobytu detí.

43 Nie je však vylúčené, že na záver tohto posúdenia nebude možné určiť, v ktorom členskom štáte má dieťa obvyklý pobyt. V takomto výnimočnom prípade, a ak sa nepoužije článok 12 nariadenia, ktorý sa týka právomoci vnútroštátnych súdov v otázkach rodičovských práv a povinností, ak sú tieto spojené s návrhom na rozvod, rozluku manželstva alebo jeho vyhlásenie za neplatné, právomoc rozhodnúť vo veci samej majú na základe článku 13 ods. 1 nariadenia súdy členského štátu, v ktorom sa dieťa nachádza.

44 Na druhú otázku je preto potrebné odpovedať, že pojem „obvyklý pobyt“ v zmysle článku 8 ods. 1 nariadenia treba vykladať tak, že mu zodpovedá miesto, ktoré odzrkadľuje istú mieru začlenenia dieťaťa do sociálneho a rodinného prostredia. Na tento účel treba vziať do úvahy najmä trvanie, pravidelnosť, podmienky a dôvody pobytu na území členského štátu a presťahovanie rodiny do tohto štátu, štátnu príslušnosť dieťaťa, miesto a podmienky školskej dochádzky, jazykové znalosti, ako aj rodinné a sociálne väzby, ktoré dieťa udržiava v danom štáte. Je na vnútroštátnom súde, aby určil, kde má dieťa obvyklý pobyt, majúc na pamäti všetky osobitné skutkové okolnosti každého jednotlivého prípadu.

O tretej otázke

45 V tejto otázke sa vnútroštátny súd po prvé pýta, akým podmienkam podlieha prijatie takého ochranného opatrenia, ako je prevzatie dieťaťa do starostlivosti, na základe článku 20 ods. 1 nariadenia. Po druhé sa pýta, či takéto opatrenie môže byť uplatnené podľa vnútroštátneho práva a či sú ustanovenia tohto práva týkajúce sa tohto opatrenia záväzné. Po tretie sa pýta, či po vykonaní takéhoto ochranného opatrenia musí byť vec postúpená súdu iného členského štátu, ktorý má právomoc.

46 V zmysle článku 20 ods. 1 nariadenia v naliehavých prípadoch ustanovenia nariadenia nebránia súdom členského štátu prijať predbežné alebo ochranné opatrenia týkajúce sa osôb alebo majetku nachádzajúcich sa v tomto štáte, ktoré sú dostupné podľa práva tohto členského štátu, aj keď podľa nariadenia má právomoc rozhodovať vo veci samej súd iného členského štátu.

47 Už zo samotného znenia tohto ustanovenia vyplýva, že prijatie opatrení v oblasti rodičovských práv a povinností súdmi členského štátu, ktoré nemajú právomoc rozhodnúť vo veci samej, podlieha splneniu troch kumulatívnych podmienok, a síce:

— dané opatrenia musia byť naliehavé,

— musia byť prijaté vo vzťahu k osobám alebo k majetku nachádzajúcim sa v členskom štáte, kde sídli súd, na ktorom sa začalo konanie,

— musia mať dočasný charakter.

48 Tieto opatrenia sa môžu použiť vo vzťahu k deťom, ktoré síce majú obvyklý pobyt v jednom členskom štáte, dočasne alebo príležitostne sa však na zdržiavajú v inom členskom štáte a sú v situácii, ktorá môže závažným spôsobom poškodiť ich blaho, vrátane ich zdravia a vývoja, a ktorá preto odôvodňuje okamžité prijatie ochranných opatrení. Dočasnosť týchto opatrení vyplýva zo skutočnosti, že v zmysle článku 20 ods. 2 nariadenia prestávajú byť účinné, keď súd členského štátu, ktorý má právomoc rozhodnúť vo veci samej, prijal opatrenia, ktoré považuje za vhodné.

49 Nariadenie neobsahuje hmotnoprávne ustanovenia o povahe naliehavých opatrení, ktoré majú byť prijaté.

50 Článok 20 ods. 1 nariadenia stanovuje, že predbežnými alebo ochrannými opatreniami, ktoré môžu súdy členského štátu prijať v naliehavých prípadoch, sú opatrenia „dostupné podľa práva tohto členského štátu“.

51 V tomto kontexte je vecou vnútroštátneho zákonodarcu, aby stanovil, aké opatrenia musia vnútroštátne orgány prijať na ochranu najlepšieho záujmu dieťaťa, a aby určil procesné podmienky ich výkonu.

52 Keďže sú tieto opatrenia prijímané na základe vnútroštátneho práva, aj ich záväznosť musí vyplývať z predmetnej vnútroštátnej legislatívy.

53 Zostáva preveriť, či po vykonaní ochranného opatrenia musí byť vec *ex offo* postúpená súdu iného členského štátu, ktorý má právomoc.

54 Podľa článku 15 ods. 1 písm. b) nariadenia, ak sa súdy členského štátu, ktoré majú právomoc rozhodnúť vo veci samej, domnievajú, že súd iného členského štátu, s ktorým má dieťa osobitnú väzbu, je v lepšej pozícii na rozhodnutie veci, môžu požiadať tento súd, aby prevzal právomoc.

55 V rámci ustanovení týkajúcich sa kritérií právomoci v oblasti rodičovských práv a povinností je uvedený článok 15 jediným článkom, ktorý upravuje žiadosť adresovanú súdu iného štátu, aby prevzal právomoc.

56 Nariadenie nestanovuje povinnosť, aby vnútroštátne súdy, ktoré prijmú predbežné alebo ochranné opatrenia, vec po vykonaní týchto opatrení postúpili súdom iného členského štátu.

57 Úplne iná je však otázka, či vnútroštátne súdy, ktoré vykonali predbežné alebo dočasné opatrenia, musia o týchto opatreniach informovať súdy iného členského štátu, ktoré majú právomoc.

58 Ako bolo uvedené v bode 49 tohto rozsudku, v zmysle článku 20 ods. 2 nariadenia predbežné alebo ochranné opatrenia prestávajú byť účinné, keď súd členského štátu, ktorý má právomoc rozhodnúť vo veci samej, prijal opatrenia, ktoré pokladá za vhodné.

59 Keďže majú predbežné a ochranné opatrenia prechodný charakter, okolnosti súvisiace s fyzickým, psychickým a rozumovým vývojom dieťaťa môžu vyvolať potrebu predčasného zásahu súdu, ktorý má právomoc, aby boli prijaté konečné opatrenia.

60 Potrebu alebo naliehavosť konečných opatrení treba posúdiť vzhľadom na situáciu dieťaťa, na jej predpokladaný vývoj a na účinnosť prijatých predbežných alebo ochranných opatrení.

61 V tomto kontexte si ochrana najlepšieho záujmu dieťaťa môže vyžiadať, aby vnútroštátny súd, ktorý vykonal predbežné alebo ochranné opatrenia, o nich priamo alebo prostredníctvom ústredného orgánu určeného podľa článku 53 nariadenia informoval súd iného členského štátu, ktorý má právomoc.

62 Spolupráca vo veciach týkajúcich sa rodičovských práv a povinností je stanovená v článku 55 nariadenia a zahŕňa najmä zhromažďovanie a výmenu informácií týkajúcich sa situácie dieťaťa, prebiehajúcich konaní a všetkých prijatých rozhodnutí, ktoré sa týkajú dieťaťa.

63 Článok 55 písm. c) nariadenia počíta s komunikáciou medzi súdmi členských štátov na účely uplatňovania nariadenia.

64 Z toho vyplýva, že ak si to vyžaduje ochrana najlepšieho záujmu dieťaťa, vnútroštátny súd, ktorý vykonal predbežné alebo ochranné opatrenia, musí o týchto opatreniach priamo alebo prostredníctvom ústredného orgánu určeného podľa článku 53 nariadenia informovať súd iného členského štátu, ktorý má právomoc.

65 Vzhľadom na uvedené úvahy je na tretiu otázku potrebné odpovedať, že vnútroštátny súd môže na základe článku 20 nariadenia rozhodnúť o prijatí takého ochranného opatrenia, ako je prevzatie dieťaťa do starostlivosti, ak sú splnené tieto podmienky:

— dané opatrenie musí byť naliehavé,

— musí byť prijaté vo vzťahu k osobám, ktoré sa nachádzajú v dotknutom v členskom štáte a

— musí mať dočasnú povahu.

Vykonanie uvedeného opatrenia, ako aj jeho záväzný charakter, sú určené vnútroštátnym právom. Po vykonaní ochranného opatrenia nie je vnútroštátny súd povinný postúpiť vec súdu iného členského štátu, ktorý má právomoc. Pokiaľ si to však vyžaduje ochrana najlepšieho záujmu dieťaťa, vnútroštátny súd, ktorý vykonal predbežné alebo ochranné opatrenie, musí o tomto opatrení priamo alebo prostredníctvom ústredného orgánu určeného na základe článku 53 nariadenia informovať súd iného členského štátu, ktorý má právomoc.

O štvrtej otázke

66 Touto otázkou sa vnútroštátny súd v podstate pýta, či v prípade, ak vnútroštátny súd nemá žiadnu právomoc, musí vyhlásiť, že nemá právomoc alebo postúpiť vec súdu iného členského štátu.

67 Podľa článku 17 nariadenia, „ak sa začalo konanie na súde členského štátu vo veci, v ktorej podľa tohto nariadenia nemá právomoc konať, a ktorá patrí podľa tohto nariadenia do právomoci súdu iného členského štátu, súd aj bez návrhu vyhlási, že nemá právomoc“.

68 Ako bolo konštatované v bode 55 tohto rozsudku, v rámci ustanovení týkajúcich sa kritérií právomoci vo veciach rodičovských práv a povinností len článok 15 upravuje žiadosť adresovanú súdu iného štátu, aby prevzal právomoc.

69 Pre prípad, že by súd členského štátu *ex offo* vyhlásil, že nemá právomoc, nariadenie nestanovuje, že vec má byť postúpená súdu iného členského štátu.

70 Avšak z rovnakých dôvodov, aké boli uvedené v bodoch 59 až 63 tohto rozsudku, a pokiaľ si to vyžaduje ochrana najlepšieho záujmu dieťaťa, musí vnútroštátny súd, ktorý *ex offo* vyhlásil, že nemá právomoc, o tejto skutočnosti priamo alebo prostredníctvom ústredného orgánu určeného na základe článku 53 nariadenia informovať súd iného členského štátu, ktorý má právomoc.

71 Na štvrtú otázku je preto potrebné odpovedať, že ak súd členského štátu nemá žiadnu právomoc, musí aj bez návrhu vyhlásiť, že nemá právomoc, pričom nie je povinný postúpiť vec inému súdu. Ak si to však vyžaduje ochrana najlepšieho záujmu dieťaťa, vnútroštátny súd, ktorý *ex offo* vyhlásil, že nemá právomoc, musí o tejto skutočnosti priamo alebo prostredníctvom ústredného orgánu určeného na základe článku 53 nariadenia informovať súd iného členského štátu, ktorý má právomoc.

O trovách

72 Vzhľadom na to, že konanie pred Súdnym dvorom má vo vzťahu k účastníkom konania vo veci samej incidenčný charakter a bolo začaté v súvislosti s prekážkou postupu v konaní pred vnútroštátnym súdom, o trovách konania rozhodne tento vnútroštátny súd. Iné trovy konania, ktoré vznikli v súvislosti s predložením pripomienok Súdnemu dvoru a nie sú trovami uvedených účastníkov konania, nemôžu byť nahradené.

Z týchto dôvodov Súdny dvor (tretia komora) rozhodol takto:

1. **Článok 1 ods. 1 nariadenia Rady (ES) č. 2201/2003 z 27. novembra 2003 o súdnej právomoci a uznávaní a výkone rozsudkov v manželských veciach a vo veciach rodičovských práv a povinností, ktorým sa zrušuje nariadenie (ES) č. 1347/2000, sa má vykladať tak, že pojem „občianske veci“ v zmysle tohto ustanovenia sa vzťahuje aj na rozhodnutie, ktorým sa nariaďuje okamžité prevzatie dieťaťa do starostlivosti a jeho umiestnenie mimo vlastnej rodiny, ak bolo toto rozhodnutie prijaté v rámci predpisov verejného práva týkajúcich sa ochrany detí.**

2. **Pojem „obvyklý pobyt“ v zmysle článku 8 ods. 1 nariadenia č. 2201/2003 treba vykladať tak, že mu zodpovedá miesto, ktoré odzrkadľuje istú mieru začlenenia dieťaťa do sociálneho a rodinného prostredia. Na tento účel treba vziať do úvahy najmä trvanie, pravidelnosť, podmienky a dôvody pobytu**

na území členského štátu a presťahovanie rodiny do tohto štátu, štátnu príslušnosť dieťaťa, miesto a podmienky školskej dochádzky, jazykové znalosti, ako aj rodinné a sociálne väzby, ktoré dieťa udržiava v danom štáte. Je na vnútroštátnom súde, aby určil, kde má dieťa obvyklý pobyt, majúc na pamäti všetky osobitné skutkové okolnosti každého jednotlivého prípadu.

3. **Vnútroštátny súd môže na základe článku 20 nariadenia č. 2201/2003 rozhodnúť o prijatí takého ochranného opatrenia, ako je prevzatie dieťaťa do starostlivosti, ak sú splnené tieto podmienky:**

— **dané opatrenie musí byť naliehavé,**

— **musí byť prijaté vo vzťahu k osobám, ktoré sa nachádzajú v dotknutom v členskom štáte, a**

— **musí mať dočasnú povahu.**

Vykonanie uvedeného opatrenia, ako aj jeho záväzný charakter, sú určené vnútroštátnym právom. Po vykonaní ochranného opatrenia nie je vnútroštátny súd povinný postúpiť vec súdu iného členského štátu, ktorý má právomoc. Pokiaľ si to však vyžaduje ochrana najlepšieho záujmu dieťaťa,

vnútroštátny súd, ktorý vykonal predbežné alebo ochranné opatrenie, musí o tomto opatrení priamo alebo prostredníctvom ústredného orgánu určeného na základe článku 53 nariadenia č. 2201/2003 informovať súd iného členského štátu, ktorý má právomoc.

4. Ak súd členského štátu nemá žiadnu právomoc, musí aj bez návrhu vyhlásiť, že nemá právomoc, pričom nie je povinný postúpiť vec inému súdu. Ak si to však vyžaduje ochrana najlepšieho záujmu dieťaťa, vnútroštátny súd, ktorý *ex offo* vyhlásil, že nemá právomoc, musí o tejto skutočnosti priamo alebo prostredníctvom ústredného orgánu určeného na základe článku 53 nariadenia č. 2201/2003 informovať súd iného členského štátu, ktorý má právomoc.

Podpisy